



**Monumentnummer\*: 516087**

Smallepad 5  
3811 MG Amersfoort  
Postbus 1600  
3800 BP Amersfoort  
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 21  
F 033 421 77 99  
E info@cultureelerfgoed.nl

Status: rijksmonument  
Inschrijving register\*: 29 augustus 2005  
Kadaster deel/nr: 11473/126

*Monumentnaam\*\**

Leemans

*Complexnummer*

516086

*Complexnaam*

Leemans

*Woonplaats\**

Wieringerwerf

*Gemeente\**

Hollands Kroon

*Provincie\**

Noord-Holland

*Straat\**

Noorderdijkweg

*Nr\**

26

*Toev.\**

*Postcode\**

1771 MJ

*Woonplaats\**

Wieringerwerf

*Situering*

*Locatie*

*Kadastrale gemeente\**

WIERINGERMEER

*Sectie\**

L

*Kad. object\**

869

*Appartement*

*Grondperceel*

*Rijksmonumentomschrijving\*\**

Inleiding

MACHINEGEBOUW van het gemaal Leemans, uitgevoerd in 1929 door Hillen & Rosen en Trio Betonbouw. De dieselmotoren en centrifugaalpompjes werden door Werkspoor uit Amsterdam geleverd. Het machinegebouw is een grote betonnen bak die tot de droogmaking van het Wieringermeer, voor een groot deel in het water stak. Alleen ingang, vensters en dak verhieven zich boven de waterspiegel.

De droogmaking is met twee pompen voltooid, maar er was plaats voor een derde installatie. Deze ruimte werd als werkplaats in gebruik genomen.

In 1996-1997 zijn de dieselmotoren met centrifugaalpompjes vervangen door elektrisch aangedreven motoren met schroefpompen.

Omschrijving



Geheel in beton opgetrokken machinegebouw op een rechthoekig grondplan, bestaande uit een hoofdvolume en een aangebouwde partij aan de westzijde waarin zich de hoofdingang bevindt. Het hoofdvolume telt één hoge bouwlaag (machinehal) onder overstekend zadeldak met rode Romaanse pan. De oost-west gerichte noklijn loopt evenwijdig aan de lange noord- en zuidgevel. De aangebouwde partij heeft een half, overstekend schilddak met dezelfde pandekking, waarvan de noklijn lager is dan die van de hoofdkap. Het muurwerk heeft een omgaande zwarte waterlijst die in de beide lange zijden samenvalt met de onderdorpels van de vensters. De noordzijde (IJsselmeerzijde) van het hoofdvolume steekt slechts met de bovenzijde uit boven het maaiveld. Deze bovenzijde wordt door zeventien naar beneden toe breder wordende steunberen verdeeld in zestien traveeën, elk voorzien van een stalen venster met rechthoekige zesruits roedenverdeling. De middelste twee ruiten vormen een smalle verticale strook met onder een laag raam en boven een hoog raam. De bovenzijde van de vensters ligt direct onder de gootlijst. De noordzijde heeft op beide hoeken een hoogopgaande vierkante schoorsteen met overstekende dekplaat. De uitgebouwde partij aan de westzijde ligt iets terug en wordt gedekt door een overstekend, half schilddak met rode romaanse pan. De eerder genoemde hoofdingang bestaat uit een dubbele houten deur met koperbeslag en twee verticale vensterstroken van elk zes ruiten. Boven de hoofdingang staat in authentieke belettering de naam Leemans. Links van de hoofdingang een kleine muurtegel ter herinnering aan de dijkdoorbraak in 1945. De muurvlakken aan weerszijden van de hoofdingang hebben elk een hoog, smal en terugliggend metalen twaalfruits venster tussen waterlijst en gootlijst. De noord- en zuidzijde van de uitgebouwde partij hebben elk twee identieke metalen meerruits vensters tussen waterlijst en gootlijst. De zuidzijde (polderzijde) van het hoofdvolume mist de aansluiting van het maaiveld en de betonnen bak wordt daardoor voor een groot deel in het zicht gelaten. De onderzijde wordt bepaald door de waterinlaten. Via twee betonnen waterlopen wordt het polderwater naar de zuigmonden van de pompen gevoerd. Iedere waterloop kan met behulp van een schuif gesloten worden. De bediening van de schuif geschiedt handmatig vanaf het bordes dat zich op maaiveldhoogte bevindt. Boven het bordes is de gevelbehandeling identiek aan de noordzijde. Aan de zuidzijde staan ook twee hoogopgaande rechthoekige vrijstaande schoorstenen van de dieselmotoren.

De oostzijde van het hoofdvolume heeft een puntgevel, een steunbeer op elke hoek en een reeks van drie metalen meerruits vensters identiek aan die in de beide lange zijden. De gootlijsten van de beide lange zijden worden via een lijst over de oostzijde verbonden. Op deze lijst staat in driedimensionale letters de naam van het gemaal.

Naast enkele kleine ruimten voor het personeel, bestaat het interieur in hoofdzaak uit een grote machinehal waarin de bemalingsinstallaties en de werkplaats zijn ondergebracht. Vanaf de hoofdingang aan de westzijde wordt via een trap het laag gelegen vloerniveau van de machinehal bereikt. De machinehal bevatte oorspronkelijk twee zescilinder Werkspoor dieselmotoren die de Werkspoor centrifugaalpompen direct (horizontaal) aandreven. Hier bevinden zich thans de eerder genoemde elektrisch aangedreven motoren met schroefpompen (vijzels). Van de originele hulpapparaten is een noodaggregaat bestaande uit een generator en een Kromhout-gloeikopmotor uit 1929 bewaard gebleven.

#### Waardering

Het machinegebouw is van algemeen belang wegens cultuur- en architectuurhistorische waarde als historisch-functioneel hoofdonderdeel van het gemaalcomplex Leemans.



*Hoofdcategorie*

Boerderijen, molens en bedrijven

*Subcategorie*

Industrie

*Functie*

Machinegebouw(M)